

„adevărul cotidian care se schimbă“. Același regizor îi prilejuește o meditație subtilă privind „cercul interpretării“: „Așa cum Freud se hrănește din Oedip, tot astfel opera nu se va mai lăsa citită fără referire la Freud. [...] Shakespeare a alimentat proiectul brookian, iar acesta, la rândul său, a determinat abordarea textelor shakespeariene“ (pag. 34). Despre Jerzy Grotowski spune că „e un Cézanne al teatrului, deoarece, asemenea pictorului, el și-a propus, faustian, să obțină *eternitatea clipei*“ (pag. 42). Tot creația lui Grotowski îi dă ideea situării teatrului între arta elitară și cea comunitară, ca artă *minoritară* (pag. 41). Giorgio Strehler îl inspiră, ca unul pentru care „trecutul persistă, fără a deveni nici povară, nici paradis“ (pag. 67). Ariane Mnouchkine îl face să se întrebe dacă excesul de teatralitate, care poate însemna abuz de lizibilitate, nu distruge cumva „prelungirile imaginare pe care le suscită toate marile texte“ (pag. 87). Subtil este și eseul consacrat lui Antoine Vitez, care spunea că cel mai frumos teatru din lume este școala și îi plăcea să-și uluiască elevii cu extravaganța. George Banu observă că „excentricitatea seduce întotdeauna, mai cu seamă atunci când cel care o cultivă ar trebui să fie un model de înțelepciune și de moderație“ (pag. 90). Actul pedagogic poartă amprenta unui proiect teatral și se bazează pe „schimbul reciproc între erudiție și tinerețe“ (pag. 93), rezultând că „îi înveți cel mai bine pe alții ceea ce cauți tu însuși să afli“ (pag. 90). Autorul știe să fie și ironic, din când în când. Despre Luc Bondy scrie că „Molière îl sufocă, Marivaux îl eliberează, Mozart îl inspiră, Monteverdi îl crispează, iar de Shakespeare se teme“ (pag. 122). Prin contrast, alți regizori îi stârnesc mai puțin imaginația. Astfel, despre Robert Wilson nici nu se obosește să scrie, preferând să-l caracterizeze prin citate.

Exceptional este eseul intitulat *Absența prezență* despre maestrul care, ca Gordon Craig sau Grotowski, se retrage din lume, nu din cauza insuccesului sau a dezamăgirilor, ci pentru a produce, în urma lui, un vid. Absentul este localizabil, căci „absența este o ieșire din timp și o fixare în spațiu“. El acționează ca o contraputere, tocmai pentru că aceia care nu-l uită știu unde este. „Absența nu are forță decât dacă e însoțită de nemișcare. Discipolul se mișcă, maestrul nu“ (pag. 47).

Delia Voicu a tradus cartea cu acribie, căutând să păstreze cât mai mult din strălucirea stilistică a originalului. A adăugat fiecărui capitol câte o prezentare bine informată a regizorului în cauză. A rezultat un volum elegant, consistent, util, care duce mai departe ideea lui Peter Brook că „*orice artă care este o simplă anexă a vieții, separabilă de ea, devine inutilă*“.

Antoaneta IORDACHE

Al Treilea Teatru, între geometrie și metaforă

În 1976, la Belgrad, în cadrul „Atelierului internațional de cercetare teatrală“, Eugenio Barba lansa un „Manifest“ esențial, menit să facă sinteza particularei, dar atât de bogatei sale călătorii prin limbajul denominativ al artei teatrale. Conceptul de *Teatrul al Treilea*, ivit atunci, reprezenta o abordare teoretică nouă, sau mai ales un drum inițiativ nou. După doar câțiva ani, în 1979, acel *altfel* de teatru descoperit de Barba își crea instituția pedagogică necesară – ISTA (*Școala Internațională de Antropologie Teatrală*), la Holstebro, în Danemarca. Nu se poate cuantifica influența ideilor lui Barba asupra spectacologiei ultimelor decenii.

De altminteri, până mai ieri, pentru peisajul românesc, terminologia și acțiunile de antropologie teatrală nu aveau reperatele identitare clarificate. Vreau să spun, riscând o banalitate, că rostul publicării textelor fundamentale depășește unghiul biblioteconomic de percepție. În ton personal (cum se comportă, în pagină, deseori autorul cărții), recunosc să nu-mi fi imaginat discursul lui Eugenio Barba despre antropologia teatrală atât de accesibil oricărui tip de lector, fie el dinafara domeniului. Fapt este că – prin întâmplare –, și manifestul și atelierul belgrădean le-am „parcurs”, strict în epocă. Volumul recent scos pe piață de *Unitext* vorbește din rama altui personaj decât dialecticianul din memoria mea.

Eugenio Barba – *O canoe de hârtie. Tratat de antropologie teatrală*. “Editura *Unitext*, Seria „Magister”, 2003.

Câtă teorie, atâta metaforă în acest tratat. Pașii spre definiție sunt atenți la orice amănunt pe care-l poate livra temei de lucru a lui Barba teoria și practica teatrală, în larg cuprins. Maeștri, genuri, stiluri, metode, roluri, tradiții personale și colective alcătuiesc materia de studiu, itinerarul la capătul căruia se reliefează sensul căutat. *A face teatru înseamnă a practica o activitate în căutare de sens. Câteodată, linia cea mai scurtă dintre două puncte e un arabesc, dâra unei canoe în vârtoarea curenților./Curenții sunt materia în mișcare a nenumăratelor teatre și a actorilor lor, a experiențelor și a memoriei lor. Fragila canoe navighează în zigzag, dar conform unei metode.* Energia și valorile noi nu se pot elibera înainte ca întreaga realitate teatrală, cunoscută direct, sau prin lectură, să fi fost examinată. O pretențioasă și înaltă pedagogie susține anvergura ideilor. Sunt „aduși în sala” Teatrului Antropologic: Stanislavski, Meyerhold, Craig, Copeau, Brecht, Artaud, Decroux, desigur Grotowski, mulți alți creatori de disciplină. Sunt străbătute experiențe occidentale și orientale, e disecată voluta expresivităților lor aparent separate. Dedesubtul fiecărui discurs „convocat” și al fiecărei realități „evidente”, Barba sesizează „un nod de probleme neexplorate”. Antropologia teatrală (studiul comportamentului pre-expresiv) și tratatul de instrumente, deloc arid, e și cartea însemnărilor pentru sine însuși, ale lui Eugenio Barba e și specacolul unei biografii profesionale ieșite din comun. Geometria întrebărilor omului de teatru, agenda strictă a pedagogului, exercițiile obligatorii, tehnice, altfel zis întreg atelierul specializat ce se dezvăluie pentru a reînnoi arta scenică, alegațiile profesionistului creator de școală sunt, secvențial, oglindite în paragrafe cu caracter poetic, încât definițiile din text capătă semnificații neașteptate.

Excepțională, seria „Magister” a Editurii *Unitext*. Înseriază, deja, volume importante, din biblioteca exemplară a teatrului: Ion Cojar – *O petică a artei actorului*, Peter Brook – *Spațiul gol*, Jerzy Grotowski – *Spre un teatru sărac*, Adolphe Appia – *Opera de artă vie...*

Ion PARHON

I-ar fi plăcut și lui Dan Micu !

Seară de teatru la Râmnicu Vâlcea. Mai precis, pe scena Teatrului „Anton Pann”, ce zic, pe scena Casei de cultură a sindicatelor, unde mica și inimoasa trupă născută din frumoasa nebunie a regretatului Goange Marinescu este doar o biată „chiriașă”, nădăjduind acum, cu regizorul Adrian Roman la timonă, să